

Dr Boris Begović*

ALBERTO ALESINA
(1957–2020)

Za razliku od klasične političke ekonomije XIX veka, termina koji je označavao tadašnju ekonomsku nauku u celini, moderna politička ekonomija je samo disciplina ekonomske nauke, koja se bavi međuzavisnostima političkih i ekonomskih pojava. Iako je već u drugoj polovini XX veka objavljen popriličan broj radova koji su se bavili tom vrstom međuzavisnosti, tek je pojava Alberta Alesine i njegovog istraživanja povezanosti političkih procesa i makroekonomskih tokova novu političku ekonomiju na velika vrata uvelo u hram ekonomske nauke. Do pojave Alesininih radova, ekonomisti su samo preporučivali vlastima kakvu makroekonomsku politiku treba da vode, mnogi to još uvek rade, ali se od tada postavlja veoma ozbiljno pitanje: zbog čega vlasti prihvataju i sprovode određenu makroekonomsku politiku, a alternativnu odbacuju? Bez razumevanja te uzročno-posledične veze, u kojoj se uzroci nalaze u političkoj sferi, zaključio je Alesina, ne može ni biti poboljšanja na planu ekonomskih politika, budući da se ne shvata zbog čega političari ne prihvataju određene politike te vrste.

Odatle je i proizašla njegova preporuka da centralne banke treba da budu nezavisne u vođenju monetarne politike, budući da, smatrao je, jedino njihova puna odvojenost od dnevne politike može da obezbedi zauzdavanje inflacije. Bio je u pravu – otkako se primenjuje to institucionalno rešenje, pitanje inflacije je skinuto s dnevnog reda. Pitanje fiskalnog deficita i državnog duga, međutim, nije. Alesina je tom pitanju pristupio iz novog ugla: političke polarizacije društva, njegove etničke heterogenosti, što često zavisi od veličine zemlje, i duboko ukorenjene kulture, neizbežne pri donošenju svake političke odluke. Pokazao je da sa porastom veličine zemlje raste i mogućnost da se ostvari ekonomija obima u poslovanju javnog sektora, ali da rastu i heterogenost, etnička i jezička,

---

* Redovni profesor, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, begovic@ius.bg.ac.rs.

i verovatnoća političke polarizacije, a slabi osećaj pripadnosti zajednici, što umanjuje mogućnosti oporezivanja i, stoga, uvećava verovatnoću da će se pojaviti fiskalni deficit i uvećati državni dug. Takođe, pokazao je koliko su demokratije, zbog toga što je dohodak medijanskog birača ispod prosečnog dohotka, sklone prisilnoj preraspodeli dohotka i rastu učešća transfera u javnoj potrošnji, pa stoga češće i beleže fiskalne deficite.

U vreme kada je u ekonomskoj nauci najzad prihvaćeno da su institucije fundamentalno objašnjenje ekonomskih ishoda, Alesina je otišao korak dalje, ukazujući na to da, osim u institucijama, objašnjenje treba tražiti i u kulturi. Drugim rečima, u sistemu vrednosti i verovanja koji je davno stvoren i koji se veoma sporo menja a utiče na svakodnevne odluke svih privrednih subjekata, pa tako i na ekonomske ishode. Masovna transplantacija institucija, makar onih formalnih, koja je usledila posle kraha komunizma u Evropi krajem XX veka, nije društva u tranziciji odvela u obećanu zemlju, a upravo je to pokazalo značaj kulture i njenih odlika, specifičnih za svaki narod, na šta je Alesina skrenuo pažnju.

U poslednje dve decenije, Alesina se bavio, sa stanovišta ekonomskih i ne samo ekonomskih politika, dvema kontroverznim temama: ustrojstvom Evropske unije i politikama odricanja (*austerity*), onim politikama koje se u Srbiji pogrešno nazivaju politikama štednje. Što se Evropske unije tiče, upozoravao je evroentuzijaste na krhkost konstrukcije koju su gradili, budući da je politička ekonomija temelja na kojima je građevina trebalo da stoji bila izuzetno nestabilna, krta i porozna. Kada su problemi postali očigledni, nije ponudio punu federalizaciju Evrope, koja jednostavno politički nije prihvatljiva ni za većinu glasača u zemljama članicama ni za njihove političke elite, već takvim uslovima primerena rešenja, kako bi se ono dobro što je proisteklo iz evropskih integracija sačuvalo i unapredilo.

Njegov, nažalost, poslednji opus posvećen je politikama odricanja, to jest politikama fiskalne konsolidacije. Nedvosmisleno je pokazao da je fiskalna konsolidacija, onda kada je neizbežna, po privredni rast daleko povoljnija ukoliko se zasniva na umanjenju javnih rashoda, javne potrošnje, nego ukoliko se zasniva na uvećanju javnih prihoda, na povećanju poreza.

Alberto Alesina je bio naučnik koji je voleo neistražene oblasti, nekrčeni šiprag između utabanih staza, koje je izbegavao. Stalno je postavljao nova fundamentalna pitanja – pitanja koja niko pre njega nije postavio. Imao je izuzetno snažnu intuitivnu viziju kojom se kretao kroz taj šiprag i kojom je prodirao do ključnih aspekata problema koje je istraživao. Njegovi uvidi su bili čisti, jasni i precizni. Bilo je onih koji se sa njegovim nalazima nisu slagali, ali nije bilo onih koji te nalaze nisu razumeli. Konačno, za njega je ekonomija bila empirijska nauka. Veli-

ki deo svog radnog veka posvetio je mukotrpnom prikupljanju podataka, njihovoj sistematizaciji i pedantnoj unakrsnoj proverbi, kao i nepristrasnoj analizi.

Oni koju su ga poznavali sećaju ga se kao nesebičnog (uvek ga je, kažu, interesovao rad drugih i uvek je tražio načina da im pomogne), prijatnog i opuštenog čoveka. Jedan od njegovih prijatelja napisao je da postoje ljudi koji lake stvari učine teškim, a Alberto je činio da teške stvari izgledaju kao lake. Izuzetno će im nedostajati, kažu. A nama koji ga nismo lično poznavali nedostajaće svetionik, inspiracija i uzor kakav je bio Alberto Alesina.